

การบริหารจัดการเทศบาลเมืองแสนสุขที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ Management of Saensuk Municipality as an Age-Friendly City

บุญเชิด หนูอิม (Booncherd Nu-Im)¹

Received: January 23, 2025

Revised: March 24, 2025

Accepted: March 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเทศบาลเมืองแสนสุขที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ประชากรสูงอายุ วิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ในการรองรับสังคมสูงอายุ และเสนอแนวทางการพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุขให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงกับประธานชุมชน จำนวน 25 ชุมชน นักวิชาการด้านผู้สูงอายุ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนหน่วยงานด้านสาธารณสุข และผู้แทนภาคประชาสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีภูมิจากงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองแสนสุขมีการพัฒนาไปสู่เมืองอัจฉริยะ โดยใช้เทคโนโลยี IoT และ Smart Living ในการดูแลผู้สูงอายุผ่านการติดตั้งอุปกรณ์อัจฉริยะ พัฒนาศูนย์ผู้สูงอายุ และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความปลอดภัย แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการขาดแคลนพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม ระบบขนส่งมวลชนที่ไม่รองรับความต้องการของผู้สูงอายุ และการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศอย่างทั่วถึง งานวิจัยนี้เสนอแนวทางการพัฒนาตามแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ 2) การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย 3) การส่งเสริมกิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ และ 4) การพัฒนาระบบบริการสุขภาพในชุมชนให้มีความครอบคลุมและยั่งยืน ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุขและปรับใช้กับพื้นที่อื่นที่ต้องการพัฒนาให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ, การบริหารจัดการเมือง, ศักยภาพเชิงพื้นที่, การพัฒนาเมือง, ผู้สูงอายุ

Abstract

The research on “Management of Saensuk Municipality as an Age-Friendly City” aims to study the demographic situation of the elderly population, analyze the spatial potential to accommodate an aging society, and propose development strategies for Saensuk Municipality to become an age-friendly city. This study employed a mixed-method research approach, incorporating in-depth interviews using purposive sampling with community leaders from 25 communities, gerontology scholars, local government administrators, representatives from public health agencies, and civil society organizations. Additionally, a secondary data analysis was conducted on relevant reports and documents. The data were analyzed using a qualitative descriptive analysis and a descriptive statistical analysis. The findings revealed that Saensuk

¹ ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

Municipality has developed into a smart city through the utilization of IoT and Smart Living technology to enhance elderly care services, including the installation of smart devices, the establishment of senior citizen centers, and improvements in infrastructure to enhance safety. However, significant challenges have remained, such as a lack of suitable public spaces, an inadequate public transportation system that does not meet the needs of the elderly, and limited access to comprehensive information systems. This study proposes development strategies aligned with the age-friendly city concept. These include (1) improving public spaces to accommodate elderly use, (2) developing an accessible public transportation system, (3) promoting activities that enhance social and economic participation among the elderly, and (4) expanding comprehensive and sustainable community healthcare services. The findings can be applied to policy formulation for managing Saensuk Municipality and can serve as a model for other areas seeking to develop into age-friendly cities.

Keywords: Age-Friendly City, Municipality Management, Spatial Potential, Urban Development, Older Persons

บทนำ

ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2568 โดยประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนเกินจากร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลกระทบต่อในทุกมิติของระบบสังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ เช่น แรงงาน ระบบสุขภาพ สวัสดิการสังคม และรูปแบบการอยู่อาศัยของประชากร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การลดลงของภาวะการเกิดและระดับทดแทนของประชากร พบว่าอัตราการเกิดทั่วโลกมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมถึงประเทศไทย อัตราการเกิดสามารถวัดได้ผ่านสองมาตรวัดหลัก ได้แก่ อัตราการเกิดหยาบ (Crude Birth Rate: CBR) และอัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate: TFR) ซึ่ง TFR ถือเป็นตัวชี้วัดที่เหมาะสมกว่า เนื่องจากสะท้อนจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ผู้หญิงหนึ่งคนจะให้กำเนิดตลอดวัยเจริญพันธุ์ของตน ปัจจุบัน TFR ของหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ลดลงต่ำกว่าระดับทดแทนที่ 2.1 ซึ่งหมายความว่าจำนวนประชากรจะลดลงในระยะยาว (United Nations, 2022) ข้อมูลจากธนาคารโลกระบุว่า TFR ของประเทศไทยลดลงเหลือเพียง 1.5 ในปี ค.ศ. 2020 (World Bank, 2021) แนวโน้มนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพิจารณานโยบายที่สนับสนุนการมีบุตรเพื่อรักษาสสมดุลของโครงสร้างประชากร ทำให้จำนวนประชากรวัยทำงานลดลง ขณะที่สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของอายุขัยเฉลี่ยพบว่าอายุขัยเฉลี่ยของประชากรไทยเพิ่มขึ้นจาก 59 ปี ในปี พ.ศ. 2503 เป็น 77 ปี ในปี พ.ศ. 2564 โดยประชากรหญิงมีอายุขัยเฉลี่ยสูงกว่าชายประมาณ 5-7 ปี การพัฒนาด้านสาธารณสุขและการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่ดีขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเพิ่มขึ้นนี้ (World Health Organization, 2007) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการศึกษา พบว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อหัว การเข้าถึงการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวส่งผลให้ความต้องการด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากรดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายในหลายด้าน เมื่อมองภาพการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา จะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่น่า

วิตกอย่างชัดเจน การลดลงของประชากรวัยทำงานควบคู่ไปกับการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุส่งผลให้อัตราส่วนการพึ่งพิงผู้สูงอายุของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่เคยมีสัดส่วน 1 ต่อ 4 ในปี พ.ศ. 2543 ได้ลดลงเหลือเพียง 1 ต่อ 2.5 ในปี พ.ศ. 2564 นั้นหมายความว่า ในปัจจุบันประชากรวัยทำงานเพียง 2.5 คนต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ซึ่งสร้างความท้าทายอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจและสวัสดิการของประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อระบบสวัสดิการสังคมและสุขภาพ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในระบบสาธารณสุขเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากโรคเรื้อรังที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง และโรคข้อเสื่อม (World Health Organization, 2021) ข้อมูลสถานการณ์สุขภาพผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2564 แสดงให้เห็นถึงความท้าทายที่สำคัญในการดูแลสุขภาพประชากรกลุ่มนี้ จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทยถึงร้อยละ 20 กำลังเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลระยะยาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2565) นอกจากนี้ ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น บ้านพักที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต เช่น บ้านที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะและการสนับสนุนจากชุมชน กลายเป็นสิ่งจำเป็นมากขึ้นเพื่อรองรับจำนวนประชากรสูงวัยที่เพิ่มขึ้น เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (Age-Friendly Cities) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นทั่วโลก เนื่องจากแนวโน้มประชากรสูงวัยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2007) ได้กำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนาเมืองที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพ โดยเน้นโครงสร้างพื้นฐานบริการและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระและมีส่วนร่วมในสังคม งานวิจัยจำนวนมากสนับสนุนว่าเมืองที่ได้รับการออกแบบให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุช่วยลดปัญหาสุขภาพ ส่งเสริมการเคลื่อนไหว และเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรสูงวัย (Buffel, Handle, & Phillipson, 2018) ความสำคัญของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ชัดเจน คาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2573 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย (United Nations, 2019) หากไม่มีการเตรียมความพร้อม เมืองที่ไม่ได้ออกแบบให้รองรับผู้สูงอายุอาจสร้างข้อจำกัดต่อคุณภาพชีวิตและเพิ่มภาระให้กับระบบสาธารณสุขและสวัสดิการสังคม (Fitzgerald & Caro, 2014) เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุควรมีองค์ประกอบหลัก เช่น ระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงง่าย โครงสร้างพื้นฐานที่ปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับวัย (Lui, Everingham, Warburton, Cuthill, & Bartlett, 2009) ดังนั้น การศึกษาและพัฒนาแนวทางสำหรับเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร และสร้างสังคมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการเมือง (urban management) หมายถึง กระบวนการวางแผนควบคุม และพัฒนาเมืองเพื่อให้สามารถรองรับความต้องการของประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสูงวัย (Roberts, 2016) เมืองที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่ง บริการสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทำให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (World Health Organization, 2007) ความสำคัญของการบริหารจัดการเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุเกิดจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัยทั่วโลกคาดว่าภายในปี ค.ศ. 2050 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจะคิดเป็นมากกว่าร้อยละ 22 ของประชากรโลก (United Nations, 2019) เมืองที่ไม่ได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุจะทำให้เกิดปัญหาในการเข้าถึงบริการและกิจกรรม

ทางสังคม (B Huffel, Handle & Phillipson, 2018) ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อพัฒนาแนวทางและนโยบายที่สามารถรองรับสังคมสูงวัยได้อย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย แนวคิดดังกล่าวถูกบรรจุเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2565-2580) โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ โครงสร้างพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมของชุมชน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) การพัฒนานี้ไม่เพียงตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนในภาพรวม การที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทยเป็นผลมาจากการลดลงของอัตราการเกิดและการเพิ่มขึ้นของอายุขัยเฉลี่ยของประชากร โดยประชากรกลุ่มนี้มีความต้องการเฉพาะด้านที่แตกต่างจากประชากรวัยอื่น เช่น การเข้าถึงบริการสุขภาพที่เหมาะสม การออกแบบพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัย และการสนับสนุนทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและการอยู่อาศัย โดยในปี พ.ศ. 2563 มีประชากรทั้งหมด 46,628 คน และในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ถึง 7,916 คน หรือประมาณร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2563) นอกจากนี้ พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่มาพำนักระยะยาว ทำให้เกิดความท้าทายในการจัดสรรทรัพยากร บริการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่ม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมเพื่อรองรับวิถีชีวิตของประชากรสูงวัยที่เพิ่มขึ้น เทศบาลเมืองแสนสุขในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีความต้องการเฉพาะด้าน การพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทประชากรและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การศึกษาสถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุ ศักยภาพเชิงพื้นที่ในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ และแนวทางพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุขให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากร แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การประเมินสภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุ ศักยภาพของโครงสร้างพื้นฐาน และผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาที่ผ่านมา เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสูงวัยอย่างเป็นระบบ การพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้ชีวิต และการสร้างสังคมที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ การศึกษานี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเทศบาลเมืองแสนสุข โดยนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุแล้ว ยังเป็นการเตรียมความพร้อมของเมืองให้รองรับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในระยะยาว และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2007) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (Age-Friendly Cities) โดยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของประชากรสูงวัย งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าแนวคิดนี้มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและส่งผลต่อการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน องค์ประกอบหลักของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ได้แก่

1.1 อาคารและพื้นที่สาธารณะ (outdoor spaces and buildings) เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุควรมีพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยและสะดวกในการเข้าถึง เช่น ทางเดินเท้าที่ไม่มีสิ่งกีดขวาง ไฟส่องสว่างที่เพียงพอ และพื้นที่สีเขียวที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตและร่างกายของผู้สูงอายุ การศึกษาพบว่าพื้นที่สาธารณะที่ออกแบบให้มีม้านั่งพัก ทางลาด และห้องน้ำที่เหมาะสมสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตในเมืองได้อย่างสะดวกสบายมากขึ้น

1.2 การขนส่งและการเดินทาง (transportation) ระบบขนส่งสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุควรมีทางลาดสำหรับรถเข็น ที่นั่งพิเศษ และระบบที่ให้ข้อมูลที่ชัดเจน เช่น ป้ายขนาดใหญ่และเสียงแจ้งเตือนภายในรถโดยสาร นอกจากนี้ การออกแบบสถานีขนส่งให้เข้าถึงง่ายเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอุปสรรคในการเดินทางของผู้สูงอายุในเมือง

1.3 ที่อยู่อาศัย (housing) การพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเป็นหัวใจสำคัญของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ บ้านและอพาร์ทเมนต์ควรได้รับการออกแบบให้มีราวจับ พื้นที่ที่ไม่มีระดับขั้น และความสามารถในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้สะดวก

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม (social participation) การส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมสามารถช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย เช่น การจัดกิจกรรมนันทนาการ โครงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเทศกาลชุมชน

1.5 การเคารพและการยอมรับในสังคม (respect and social inclusion) เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุควรมีนโยบายที่ลดอคติทางอายุและส่งเสริมการเคารพในสังคม การรณรงค์ให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชนสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้

1.6 การมีส่วนร่วมในการทำงานและกิจกรรมชุมชน (civic participation and employment) เมืองควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการทำงานและกิจกรรมทางสังคม เช่น โครงการอาสาสมัคร หรือโครงการฝึกอบรมทักษะที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับวัยของตนเองได้

1.7 การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร (communication and information) ระบบข้อมูลข่าวสารควรได้รับการออกแบบให้เข้าถึงง่าย โดยใช้สื่อที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจได้ เช่น เอกสารที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่ หรือการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านเสียง

1.8 การสนับสนุนชุมชนและบริการสุขภาพ (community support and health services) การจัดตั้งศูนย์สุขภาพและบริการดูแลระยะยาวที่เข้าถึงง่ายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรองรับความต้องการของประชากรสูงวัย เช่น คลินิกเฉพาะทางสำหรับผู้สูงอายุ และบริการช่วยเหลือที่บ้าน

2. ศักยภาพเชิงพื้นที่ในการรองรับสังคมสูงวัย

การวิเคราะห์ศักยภาพของเมืองในการรองรับประชากรสูงวัยเกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงบริการที่จำเป็น ศักยภาพเชิงพื้นที่ของเมืองที่รองรับสังคมสูงวัยสามารถประเมินได้จากปัจจัยหลักดังต่อไปนี้

2.1 การกระจายตัวของบริการสาธารณะบริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพ และพื้นที่นันทนาการ ควรกระจายตัวอย่างสมดุลทั่วเมือง เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้สะดวกโดยไม่ต้องเดินทางไกล (Fu, Wang, & Li, 2024) เมืองที่มีการจัดวางบริการเหล่านี้อย่างเหมาะสมสามารถลดภาระของผู้สูงอายุในการเดินทางและช่วยให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.2 ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่สำคัญการเข้าถึงขนส่งมวลชนและสถานบริการทางสุขภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ (Chuang & Lai, 2024) เมืองที่มีการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานให้รองรับการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ เช่น ทางเดินที่ปลอดภัย ทางลาด และลิฟต์ในสถานที่สาธารณะ จะช่วยลดอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวันของประชากรสูงอายุ

2.3 การวางแผนเมืองให้มีความยืดหยุ่นเมืองที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรสูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยรองรับความต้องการของประชากรในอนาคต การพัฒนาเมืองควรคำนึงถึงการออกแบบที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เช่น ที่อยู่อาศัยที่สามารถดัดแปลงให้รองรับผู้สูงอายุ หรือการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุ

3. แนวทางพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

3.1 การพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้รองรับการใช้งานของผู้สูงอายุเมืองควรออกแบบสวนสาธารณะ และพื้นที่เปิดโล่งที่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ เช่น การติดตั้งทางเดินที่ปลอดภัย พื้นผิวกันลื่น ทางลาดสำหรับผู้ใช้รถเข็น และที่นั่งพักที่เพียงพอ (Gabauer et al., 2021) การมีพื้นที่สีเขียวที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถออกกำลังกายและสานสัมพันธ์กับชุมชนได้ดีขึ้น

3.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการออกแบบเมืองการพัฒนาเมืองควรให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุ โดยการจัดประชุมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ (Komasi, Zolfani, & Antuchevieiene, 2023)

3.3 การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบข้อมูลดิจิทัล และแอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการด้านสุขภาพ ขนส่ง และข้อมูลข่าวสารได้อย่างดี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบสมาร์ตซิตี้สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น

การศึกษานี้จะมุ่งเน้นการใช้แนวคิดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและศักยภาพเชิงพื้นที่ในการออกแบบการวิจัย โดยจะใช้กรอบแนวคิดจากองค์การอนามัยโลก และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบว่าสภาพแวดล้อมเมืองในพื้นที่ศึกษาที่มีความเหมาะสมเพียงใดสำหรับประชากรสูงอายุ การออกแบบการวิจัยจะใช้ตัวชี้วัดจากงานศึกษาต่างๆ เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณะและขนส่งมวลชน (Fu, Wang, & Li, 2024) ความพร้อมของพื้นที่สาธารณะในการรองรับผู้สูงอายุ (Gabauer et al., 2021) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาเมือง (Komasi, Zolfani, & Antuchevieiene, 2023) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ โดยสรุปการศึกษานี้จะประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่ของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุผ่านตัวชี้วัดหลักที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อให้เมืองสามารถรองรับสังคมสูงอายุได้อย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสานวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมและลุ่มลึกในศึกษาสถานการณ์ด้านประชากรผู้สูงอายุ วิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ และเสนอแนวทางการพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุขให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ครอบคลุมและสะท้อนมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย

2.1 ประธานชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขทั้ง 25 ชุมชน

2.2 นักวิชาการด้านผู้สูงอายุ ผู้บริหารเทศบาลเมืองแสนสุข ผู้แทนจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข และผู้แทนจากภาคประชาสังคม

3. เครื่องมือในการวิจัย การพัฒนา และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดเกี่ยวกับเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้น 8 ประเด็น ด้านพื้นที่โล่งแจ้ง และอาคารสถานที่ต่าง ๆ ในเขตชุมชนด้านการจราจร การเดินทาง และขนส่ง ด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง ด้านโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้านการยอมรับและการมีศักดิ์ในสังคม ด้านการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการมีงานทำด้านสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร และด้านการสนับสนุนจากชุมชนและการบริการสุขภาพ โดยสอบถามระดับสถานภาพเชิงพื้นที่ของชุมชน การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดำเนินการผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานชุมชน ทั้งหมด 25 ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข สัมภาษณ์แบบเจาะลึกในพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุข เช่น พื้นที่สาธารณะ ระบบขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ชุดข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านประชากรผู้สูงอายุและบริบทเชิงพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุข เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด และโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ให้รองรับกับปรากฏการณ์สังคมสูงวัยที่กำลังเกิดขึ้น ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 6 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการรายงานผล

เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง การวิจัยได้กำหนดให้มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการด้านผู้สูงอายุ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข และผู้แทนจากภาคประชาสังคม เพื่อยืนยันและเพิ่มเติมข้อค้นพบเกี่ยวกับศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข

ขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยคือการอภิปรายผลและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่อย่างบูรณาการ โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาดังกล่าว ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุขให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกันต่อไป

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองแสนสุข

เทศบาลเมืองแสนสุขตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 20.268 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง อาทิ ชายหาดบางแสนและ

เขาสามมุข รวมถึงเป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งมีประชากรนักศึกษาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันเทศบาลเมืองแสนสุขได้พัฒนาสู่การเป็นต้นแบบ “มหานครอัจฉริยะ” (Smart City) แห่งแรกของประเทศไทย โดยมีการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศประยุกต์เข้ากับบริบทชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นจากการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่ จากข้อมูลประชากรของเทศบาลเมืองแสนสุข ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 พบว่ามีประชากรทั้งหมด 46,628 คน โดยในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 7,916 คน คิดเป็นร้อยละ 16.98 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเทศบาลเมืองแสนสุขได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2563) ประเด็นที่เทศบาลเมืองแสนสุขได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 นวัตกรรมเบื้องต้นเพื่อผู้สูงอายุ

เทศบาลเมืองแสนสุขได้ริเริ่มการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน ได้แก่ “อุปกรณ์ควบคุมระยะไกล” ซึ่งได้รับการพัฒนาโดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการควบคุมอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในที่พักอาศัย พร้อมทั้งมีฟังก์ชันการแจ้งเตือนเหตุฉุกเฉิน ซึ่งในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินผู้สูงอายุสามารถส่งสัญญาณแจ้งเตือนไปยังชุมชนและผู้ดูแลได้อย่างทันท่วงที

1.2 การพัฒนาภูมิทัศน์ของเมืองอัจฉริยะด้านการอยู่อาศัย

ในปี พ.ศ. 2559 เทศบาลเมืองแสนสุขได้ดำเนินการเปิดตัวโครงการ “แสนสุข สมาร์ทซิตี้” โดยมีเป้าประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นต้นแบบของเมืองอัจฉริยะที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาของประชาชน ซึ่งครอบคลุมหลายมิติ ประกอบด้วย Smart Living, Smart Health Care, Smart Security และ Smart Tourism

1.3 การยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรผู้สูงอายุ

ในมิติของ Smart Living เทศบาลได้ดำเนินการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชน อาทิ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา บริษัท Dell Intel และองค์กรอื่น ๆ เพื่อพัฒนาอุปกรณ์และระบบการแจ้งเตือนอัจฉริยะสำหรับผู้สูงอายุ ระบบดังกล่าวประกอบด้วยอุปกรณ์สวมใส่ ได้แก่ สายรัดข้อมือหรือสร้อยคอที่มีความสามารถในการส่งสัญญาณเตือน อุปกรณ์ส่งสัญญาณที่ติดตั้งบนผนัง อุปกรณ์ควบคุมระบบที่ทำหน้าที่รับและส่งสัญญาณ รวมถึงเซนเซอร์ตรวจจับแก๊สรั่ว และซอฟต์แวร์เชื่อมต่อสัญญาณฉุกเฉินสำหรับติดตั้งบนโทรศัพท์มือถือของเครือญาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลไกการทำงานของระบบ คือ เมื่อผู้สูงอายุประสบเหตุฉุกเฉิน อาทิ พลัดตกหกล้ม หรือกดปุ่มแจ้งเหตุฉุกเฉิน อุปกรณ์จะดำเนินการส่งสัญญาณไปยังอุปกรณ์ควบคุมที่ติดตั้งภายในที่พักอาศัย ซึ่งจะทำการส่งสัญญาณไปยังเทศบาล บุคคลในครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยพร้อมเพรียงกัน โดยข้อมูลที่ปรากฏบนจอภาพคอมพิวเตอร์ของแต่ละหน่วยงานจะแสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ส่งสัญญาณ พร้อมทั้งข้อมูลที่อยู่อาศัยและแผนที่นำทางไปยังที่อยู่ของผู้สูงอายุ

1.4 ศูนย์พัฒนาศักยภาพประชากรผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ เทศบาลเมืองแสนสุขยังได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เพื่อเป็นสถานที่จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุทั้งในมิติทางกายภาพ จิตใจ และสังคม กิจกรรมที่ดำเนินการรวมถึงการชมภาพยนตร์ การเดินลีลาศ การขับร้องเพลง นันทนาการและเกม การประกอบอาหาร การฝึกสมาธิ และการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายภาพ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของนักกายภาพบำบัดวิชาชีพ ศูนย์ดังกล่าว

ได้รับการสนับสนุนจากความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น เทศบาลเมืองซากุ จังหวัดนากาโนะ มหาวิทยาลัยซากุ มหาวิทยาลัยบูรพา สถาบันบาลสมิติเวช ชลบุรี และโรงพยาบาลศูนย์ชลบุรี

1.5 การพัฒนาสู่เมืองอัจฉริยะในอนาคต

เทศบาลเมืองแสนสุขมีแผนการพัฒนาเมืองในมิติอื่น ๆ เพื่อก้าวสู่การเป็นมหานครอัจฉริยะอย่างครบวงจร ในด้าน Smart Security และ Smart Tourism มีการวางแผนติดตั้งโครงสร้างพื้นฐานเสาไฟอัจฉริยะที่ชายหาด โดยความร่วมมือกับบริษัท Banpu Infinergy เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยและการประหยัดพลังงาน อีกทั้งยังมีการพัฒนาระบบเฝ้าระวังและการแจ้งเตือนระดับน้ำในท่อระบายน้ำ และระบบเฝ้าระวังปรากฏการณ์ซึ่ปลาวาฬ สำหรับด้านการท่องเที่ยว มีแผนการพัฒนาแอปพลิเคชันที่สามารถแจ้งข้อมูลร้านอาหาร สิทธิประโยชน์ส่วนลด และแผนที่นำทางสำหรับการท่องเที่ยวเมื่อเข้าสู่เขตพื้นที่บางแสน

1.6 การออกแบบเพื่อการเข้าถึงของทุกคน

เทศบาลเมืองแสนสุขให้ความสำคัญกับการออกแบบสภาพแวดล้อมเมืองที่รองรับประชากรทุกกลุ่ม โดยได้ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ทางลาดสำหรับรถเข็นและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านห้องสุขาที่ออกแบบเพื่อรองรับผู้สูงอายุและผู้พิการบริเวณพื้นที่ชายหาด อย่างไรก็ตามยังปรากฏข้อจำกัดในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานบางประการ

2. การศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุข

2.1 ศักยภาพและข้อจำกัดของเทศบาลเมืองแสนสุขในการเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ผลการศึกษาจากการสอบถามประชาชนทั้ง 25 ชุมชน พบว่าเทศบาลเมืองแสนสุขยังคงมีข้อจำกัดในหลายด้านตามเกณฑ์การพิจารณาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1.1 ด้านที่ไม่มีศักยภาพ พบว่าด้านพื้นที่สาธารณะทั้งภายนอกและภายในอาคาร ประกอบด้วย การขาดพื้นที่สาธารณะที่ออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การไม่มีทางลาดหรือพื้นที่ที่มีที่นั่งพักเพียงพอในพื้นที่สาธารณะ ด้านการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการมีงานทำ ประกอบด้วย ขาดโอกาสในการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในการทำงานหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่สร้างคุณค่า และด้านการสื่อสารข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การขาดระบบข้อมูลและเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญได้อย่างสะดวก

2.1.2 ด้านที่มีศักยภาพน้อยที่สุด พบว่าด้านการคมนาคมขนส่ง ประกอบด้วย การขาดระบบขนส่งที่ปลอดภัยและสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การไม่มีทางเดินเท้าหรือระบบขนส่งมวลชนที่รองรับความต้องการของผู้สูงอายุ ด้านโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม ประกอบด้วย ขาดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้านการยอมรับและการมีสังกัดในสังคม ประกอบด้วย การขาดการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับและเชื่อมโยงในเครือข่ายทางสังคม และด้านการสนับสนุนจากชุมชนและบริการสุขภาพ ประกอบด้วย การขาดเครือข่ายและการสนับสนุนจากชุมชนที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม

2.1.3 ด้านที่มีศักยภาพน้อย พบว่าด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง ประกอบด้วย การขาดที่อยู่อาศัยที่ออกแบบให้เหมาะสมกับความปลอดภัยและความสะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การออกแบบห้องน้ำและพื้นที่ใช้งานที่รองรับการเคลื่อนไหว

ศักยภาพเชิงพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุขในบริบทของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุยังคงมีข้อจำกัดในหลายด้าน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าด้านที่มีศักยภาพ “ไม่มี” ได้แก่ พื้นที่สาธารณะ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง และการสื่อสารสารสนเทศ ขณะที่ด้านที่มีศักยภาพ “น้อยที่สุด” ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง

โอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม และการสนับสนุนจากชุมชน ด้านที่อยู่อาศัยมีศักยภาพอยู่ในระดับ “น้อย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเร่งด่วนในทุกด้าน

2.2 การจำแนกประเด็นศักยภาพเชิงพื้นที่สำหรับการพัฒนาประเด็นที่ต้องดำเนินการพัฒนา ศักยภาพเชิงพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุข จำเป็นต้องดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคารและพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สาธารณะต้องถูกปรับปรุงให้มีความปลอดภัยและสะดวกสบาย เช่น ทางลาดที่ได้มาตรฐาน การจัดที่นั่งพักในที่สาธารณะ และการติดตั้งราวจับในบริเวณสำคัญ

2.2.2 การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ การเพิ่มจำนวนรถขนส่งที่มีพื้นที่รองรับผู้สูงอายุ เช่น การติดตั้งลิฟต์หรือทางลาดในยานพาหนะ และการปรับปรุงป้ายรถเมล์ให้เหมาะสม

2.2.3 การจัดบริการดูแลที่พักอาศัยให้ทั่วถึง การส่งเสริมให้ที่พักอาศัยมีการออกแบบที่ปลอดภัย เช่น การติดตั้งราวจับ การปรับปรุงโครงสร้างให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ

2.2.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม การจัดกิจกรรมทางสังคม เช่น งานเทศกาล การสัมมนา และการสร้างพื้นที่พบปะสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

2.2.5 การสร้างความตระหนักและการยอมรับในผู้สูงอายุ การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชน และการเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

2.2.6 การส่งเสริมการจ้างงานและงานอาสาสมัคร การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างรายได้ หรือทำงานอาสาสมัครที่ช่วยพัฒนาชุมชน

2.2.7 การส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ การจัดอบรมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีได้ เช่น การใช้งานสมาร์ทโฟนและแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้อง

2.2.8 การจัดระบบบริการด้านสุขภาพที่ครบวงจร การเพิ่มจำนวนสถานพยาบาลและบริการสุขภาพในพื้นที่ การสร้างทีมดูแลสุขภาพชุมชน และการให้บริการตรวจสุขภาพเชิงป้องกัน

เทศบาลเมืองแสนสุขต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สาธารณะ เช่น ทางเดิน ทางลาด และที่นั่งพัก รวมถึงการปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การให้บริการที่พักอาศัยที่ปลอดภัยและเพียงพอยังเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพิจารณา การสร้างกิจกรรมทางสังคมที่มีคุณภาพ และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมเป็นสิ่งจำเป็น

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทเทศบาลเมืองแสนสุข

เทศบาลเมืองแสนสุขมีความเป็นเมืองที่โดดเด่นในด้านการท่องเที่ยว การศึกษา และที่พักอาศัย สำหรับประเด็นแนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นดังนี้

3.1 การจัดการพื้นที่สาธารณะ

เทศบาลเมืองแสนสุขควรพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้มีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะพื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะ ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ดังนี้ เพิ่มสวนสาธารณะขนาดเล็กในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่าย และจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการออกกำลังกาย เช่น ทางเดินรอบสวน สนามสำหรับโยคะ และอุปกรณ์ออกกำลังกายกลางแจ้ง จัดสวนสุขภาพ เพิ่มพื้นที่ปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาและอากาศบริสุทธิ์ พร้อมเพิ่มม้านั่งพักผ่อนที่มีพนักพิงและระดับความสูงที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สร้างพื้นที่นันทนาการเพื่อการบำบัด เช่น สวนเดินเท้าเปล่าสำหรับการนวดฝ่าเท้า และพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมร้องเพลงหรือเต้นรำเบา ๆ

3.2 การพัฒนาระบบขนส่งมวลชน

ระบบขนส่งมวลชนที่เชื่อมโยงทุกพื้นที่ในเทศบาลควรได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยเน้นการออกแบบที่เข้าถึงง่ายและปลอดภัย ดังนี้ จัดรถโดยสารเฉพาะผู้สูงอายุ เช่น รถตู้ขนาดเล็กที่มีพื้นที่ต่ำและมีราวจับภายใน พร้อมบริการรับ-ส่งจากจุดชุมชนสำคัญไปยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล ตลาด และสวนสาธารณะ ปรับปรุงป้ายรถเมล์ ให้มีที่นั่งพักและกันแดดฝน พร้อมแผนที่เส้นทางและตารางเวลาเดินทางที่อ่านง่าย พัฒนาทางเดินเท้าและทางข้ามถนน ติดตั้งทางลาดสำหรับรถเข็นและเครื่องหมายข้ามถนนที่มองเห็นได้ชัดเจนเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการสัญจร

3.3 การจัดการที่พักอาศัยให้เหมาะสม

เทศบาลควรสนับสนุนโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีแนวทาง ดังนี้ สนับสนุนโครงการบ้านพักผู้สูงอายุ เช่น บ้านพักเดี่ยวหรืออพาร์ทเมนต์ที่มีการออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ เช่น ทางลาดในบ้าน ห้องน้ำพร้อมราวจับ และพื้นกันลื่น สร้างเครือข่ายบริการในชุมชน เช่น บริการดูแลผู้สูงอายุที่สามารถเยี่ยมบ้านได้ (home care services) โดยจัดเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครเพื่อดูแลด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ ปรับปรุงที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง จัดทำโครงการสนับสนุนการปรับปรุงบ้านที่มีผู้สูงอายุอาศัย เช่น การติดตั้งอุปกรณ์เสริมความปลอดภัย

3.4 การสร้างเครือข่ายชุมชน

ความร่วมมือระหว่างเทศบาล หน่วยงานเอกชน และชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโครงการที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถดำเนินการได้ดังนี้ จัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุประจำเทศบาล: เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการกำหนดนโยบายและแผนงาน สร้างศูนย์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ จัดตั้งสถานที่สำหรับทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมสร้างอาชีพ งานฝีมือ การให้ความรู้ด้านสุขภาพ และการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาสาสมัคร สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครในชุมชน เช่น การสอนเด็ก การเป็นวิทยากรในกิจกรรมต่าง ๆ หรือการช่วยเหลือเพื่อนผู้สูงอายุในชุมชนเดียวกัน จัดกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างวัย เช่น การจัดงานเทศกาลที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างคนต่างวัย เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลควรได้รับโอกาสในการทำงาน การเป็นอาสาสมัครและการเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างคุณค่าให้กับชุมชน การเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัย การสร้างความตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุ และการเสริมสร้างบทบาทในสังคมจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและการยอมรับในชุมชน ระบบสุขภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างครอบคลุม รวมถึงการจัดบริการสุขภาพขั้นพื้นฐาน การดูแลระยะยาว และการสนับสนุนจากอาสาสมัครในชุมชน การพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขและเทศบาลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

ในฐานะที่เทศบาลเมืองแสนสุขเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว การศึกษา และที่อยู่อาศัย การขยายตัวของเมืองในอนาคตอาจสร้างความท้าทายเพิ่มเติมต่อการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ การวางแผนในเชิงบูรณาการและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น หาดบางแสน ควรคำนึงถึงการเพิ่มจุดพักผ่อน ทางเดินริมทะเลที่มีร่มเงา และการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองอย่างปลอดภัยและสะดวกสบาย การออกแบบพื้นที่เหล่านี้ควรคำนึงถึงความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การติดตั้งป้ายบอกทางที่อ่านง่ายและการจัดตั้งบริการข้อมูลแบบครบวงจร พื้นที่การศึกษาสำคัญ การจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุ” ภายในชุมชน หรือความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา อาจช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และเสริมสร้างบทบาทของ

ผู้สูงอายุในสังคม นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างวัย เช่น การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่รวมเยาวชนและผู้สูงอายุเข้าด้วยกัน การพัฒนาที่พักอาศัยควรคำนึงถึงการผสมผสานระหว่างการอยู่อาศัยและการบริการ เช่น บ้านที่มีบริการสุขภาพแบบครบวงจรหรือชุมชนที่มีการออกแบบเพื่อรองรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ การวางแผนดังกล่าวจะช่วยสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยและเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุในระยะยาว การจัดตั้งระบบข้อมูลเชิงพื้นที่ (Geographic Information Systems: GIS) เพื่อจัดเก็บข้อมูลผู้สูงอายุและการใช้ทรัพยากรในพื้นที่จะช่วยให้สามารถวางแผนพัฒนาได้ตรงจุดและเหมาะสม นอกจากนี้การจัดลำดับความสำคัญในการลงทุน เช่น การพัฒนาระบบคมนาคมและพื้นที่สาธารณะ จะช่วยลดความซับซ้อนของปัญหาที่อาจเกิดจากการขยายตัวของเมือง

อภิปรายผล

1. ประเด็นด้านสถานการณ์ผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองแสนสุข พบว่า เทศบาลเมืองแสนสุขได้มีการพัฒนาไปสู่เมืองอัจฉริยะโดยเน้นการดูแลผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2022) ที่มุ่งส่งเสริมให้เมืองเป็นมิตรกับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามการดำเนินโครงการยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคล รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้สูงวัยบางกลุ่ม ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (United Nations, 2015) เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Yamada, Murotani, Mono, Lim, and Yoshimasu (2023) ที่พบว่าประเทศญี่ปุ่นมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนสำหรับผู้สูงวัยอย่างครบวงจรผ่านแนวคิด “Age-Friendly Cities” โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นทางเดินเท้า ป้ายอัจฉริยะและระบบขนส่งสาธารณะที่รองรับผู้สูงวัย ในขณะที่เทศบาลเมืองแสนสุขยังคงมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขาดระบบขนส่งที่ปลอดภัยและสะดวกสำหรับผู้สูงวัย รวมถึงปัญหาการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศในประเทศไทย ในกรณีของเทศบาลเมืองแสนสุขแม้ว่าจะมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เช่น ระบบเซ็นเซอร์เพื่อตรวจจับการล้ม แต่ยังคงมีปัญหาด้านการเข้าถึงและการใช้งานของผู้สูงวัยบางกลุ่ม ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาแนวทางที่สามารถเข้าถึงผู้สูงวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสรุป แม้เทศบาลเมืองแสนสุขจะมีความก้าวหน้าในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเพื่อรองรับผู้สูงวัย แต่ยังคงต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และระบบสนับสนุนที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในด้านขนส่งและการเข้าถึงสารสนเทศ ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาต่อไป เพื่อให้เทศบาลเมืองแสนสุขสามารถก้าวไปสู่เมืองอัจฉริยะที่สมบูรณ์แบบได้ในอนาคต

2. ประเด็นศักยภาพเชิงพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุข พบว่า เทศบาลเมืองแสนสุขยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อรองรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขาดพื้นที่สาธารณะและระบบขนส่งที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Buffel, Handle, & Phillipson, 2018) ที่ระบุว่า การออกแบบพื้นที่เมืองที่ยืดหยุ่นและการสนับสนุนการเข้าถึงกิจกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของเมืองได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ให้รองรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ และการจัดการปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขาดพื้นที่สาธารณะและการขนส่งมวลชนที่สะดวกเข้าถึง ซึ่งยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2007) ได้แนะนำว่า พื้นที่สาธารณะและระบบขนส่งควรถูกปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การออกแบบทางลาดสำหรับรถเข็นหรือการติดตั้งป้ายรถเมล์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งเห็น

ได้ชี้ว่าเทศบาลเมืองแสนสุขยังคงขาดความพร้อมในด้านนี้ ทั้งในแง่ของการขาดพื้นที่สาธารณะที่เพียงพอและการมีระบบขนส่งที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมสังคมและเศรษฐกิจยังเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพัฒนาต่อไป โดย (Buffel, Handle, & Phillipson, 2018) พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิต แต่ยังสร้างความรู้สึที่มีคุณค่าในสังคม งานวิจัยของศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์ (ม.ป.ป.) เน้นย้ำถึงการสร้างเครือข่ายบริการที่ครอบคลุมเพื่อรองรับผู้สูงอายุในพื้นที่เมือง รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงกับความสำเร็จในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ อีกหนึ่งข้อจำกัดที่ต้องการการพัฒนา คือ การขาดการเปิดพื้นที่สาธารณะและกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีพื้นที่จำกัดในการทำกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็น และความสำเร็จของการพัฒนาในด้านนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ความสำเร็จของโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการสนับสนุนและความร่วมมือของทุกภาคส่วน การพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองแสนสุขจึงจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ดังกล่าวในการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน การพัฒนาระบบสุขภาพที่ยั่งยืนยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข โดย World Health Organization (2007) เน้นว่า การสร้างบริการสุขภาพที่ครอบคลุมและการสนับสนุนจากชุมชนมีความสำคัญต่อการสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ซึ่งเทศบาลเมืองแสนสุขควรให้ความสำคัญในการลงทุนในระบบสุขภาพชุมชน และฝึกอบรมอาสาสมัครเพื่อช่วยลดภาระของระบบสุขภาพหลักการศึกษาได้ข้อสรุปว่า เทศบาลเมืองแสนสุขมีศักยภาพในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ หากมีการวางแผนที่เป็นระบบและดำเนินการพัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างระบบสุขภาพที่ครอบคลุม การดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แต่ยังส่งผลดีต่อประชากรทุกช่วงวัยในชุมชนเทศบาลเมืองแสนสุข จึงควรมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญ และสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการเป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในระยะยาว

3. ประเด็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุขให้สอดคล้องกับบริบทของเมืองและรองรับประชากรสูงวัยเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการวางแผนอย่างเป็นระบบ แนวทางการพัฒนาที่กล่าวถึงในงานศึกษานี้เน้นการจัดการพื้นที่สาธารณะ การพัฒนาระบบขนส่งมวลชน การจัดการที่พักอาศัย และการสร้างเครือข่ายชุมชน ซึ่งแต่ละด้านมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ในด้านการจัดการพื้นที่สาธารณะ การพัฒนาสวนสาธารณะขนาดเล็กและสวนสุขภาพ เป็นแนวทางที่สามารถช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนและการออกกำลังกาย World Health Organization (2007) เน้นย้ำว่าการมีพื้นที่สาธารณะที่ออกแบบมาเพื่อรองรับผู้สูงอายุ เช่น สวนสุขภาพ ทางเดินเท้า และพื้นที่นันทนาการที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จะช่วยส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจของประชากรกลุ่มนี้ การสร้างพื้นที่นันทนาการเพื่อการบำบัด เช่น สวนเดินเท้าเปล่าหรือพื้นที่สำหรับกิจกรรมร่วมกับชุมชน จะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม (Buffel, Handle, & Phillipson, 2018) ด้านระบบขนส่งมวลชนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ระบบขนส่งสาธารณะที่ได้รับการออกแบบให้เข้าถึงง่าย เช่น รถโดยสารพื้นต่ำที่มีราวจับ หรือป้ายรถเมล์ที่มีที่นั่งพัก สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุเดินทางไปยังจุดหมายต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย World Health Organization (2007) ระบุว่า เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุควรมีระบบขนส่งที่เชื่อมโยงพื้นที่สำคัญ เช่น โรงพยาบาล ตลาด และสวนสาธารณะ รวมถึงควรมีทางเดิน

เท้าและทางข้ามถนนที่ปลอดภัย การจัดการที่พักอาศัยที่เหมาะสม เป็นอีกประเด็นสำคัญที่เทศบาลเมืองแสนสุข ควรพิจารณางานศึกษาของ Buffel, Handle, and Phillipson (2018) พบว่า การออกแบบที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น บ้านที่มีราวจับ พื้นกันลื่น และบริการดูแลสุขภาพถึงบ้าน (home care services) สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างอิสระและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การสนับสนุนโครงการปรับปรุงบ้านเพื่อให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและเพิ่มความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวัน ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชนเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน World Health Organization (2007) และ Buffel, Handle, and Phillipson (2018) ระบุว่า การจัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุ ศูนย์ชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมระหว่างวัยสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคมและลดความโดดเดี่ยวได้ การจัดตั้งโครงการอาสาสมัครที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้สอนเด็กหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยและสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งภายในชุมชน ในฐานะที่เทศบาลเมืองแสนสุขเป็นเมืองท่องเที่ยวและศูนย์กลางทางการศึกษา แนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ควรพิจารณาความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น จากการขยายตัวของเมือง การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น หาดบางแสน ควรมุ่งเน้นการออกแบบพื้นที่ที่รองรับผู้สูงอายุ เช่น การเพิ่มจุดพักผ่อนทางเดินริมทะเลที่มีร่มเงา และระบบขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองได้อย่างสะดวกและปลอดภัย (World Health Organization, 2007) นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุหรือความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และมีบทบาทในสังคม การวางแผนพัฒนาที่พักอาศัยควรคำนึงถึงรูปแบบที่ผสมผสานการอยู่อาศัยและการให้บริการ เช่น โครงการบ้านที่มีบริการสุขภาพแบบครบวงจร เทศบาลเมืองแสนสุขควรใช้ระบบข้อมูลเชิงพื้นที่ (Geographic Information Systems: GIS) ในการจัดเก็บข้อมูลประชากรสูงวัยและการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อให้สามารถวางแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของเมือง การจัดลำดับความสำคัญในการลงทุน เช่น การพัฒนาระบบคมนาคมและพื้นที่สาธารณะ จะช่วยลดความซับซ้อนของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการขยายตัวของเมือง โดยสรุปเทศบาลเมืองแสนสุขสามารถพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุได้หากดำเนินการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และการสร้างระบบสุขภาพที่ครอบคลุม ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและส่งผลดีต่อประชากรทุกช่วงวัยในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการสถานการณ์ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการสถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันถือเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในสังคม ส่งผลให้ความต้องการในด้านการดูแลและการสนับสนุนทางสังคมและสุขภาพของผู้สูงอายุมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น อปท. จึงควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยการร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ อปท. ควรดำเนินการให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น การปรับปรุงถนน สะพาน ทางเดินเท้า และสถานที่สาธารณะให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งรวมถึงการออกแบบเมืองให้มีความปลอดภัยและสะดวกในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การติดตั้งป้ายบอกทางที่

มองเห็นชัดเจน การเพิ่มทางลาดและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็น สำหรับการขนส่งสาธารณะที่สะดวก และปลอดภัย ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเคลื่อนไหวในเมืองได้ง่ายขึ้น

อีกทั้ง อบท. ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการดูแลผู้สูงอายุที่เข้าถึงได้ง่าย โดยการร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น โรงพยาบาลชุมชน ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ และกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่เหมาะสม ทั้งในด้านการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนทางอารมณ์ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต

1.2 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการเทศบาลเมืองแสนสุขที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

เทศบาลเมืองแสนสุขควรดำเนินการปรับปรุงพื้นที่และบริการที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ โดยการสร้างสิ่งแวดลอมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ การเพิ่มพื้นที่สาธารณะที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัยและสะดวก การมีกิจกรรมทางสังคมที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมได้ เช่น การจัดงานฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การส่งเสริมการออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

เทศบาลยังควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับผู้สูงอายุให้ครบถ้วน เช่น การปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้สูงอายุ การจัดตั้งจุดบริการที่ผู้สูงอายุสามารถขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น ศูนย์บริการสุขภาพและบริการทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมั่นใจและได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ในด้านการวิจัย การศึกษาควรเน้นไปที่การสำรวจและการประเมินผลการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การศึกษาผลกระทบของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ การศึกษาประสิทธิภาพของโครงการที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการศึกษาผลกระทบของการดูแลสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ การวิจัยยังควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนากระบวนการรวบรวมข้อมูลและเทคโนโลยีที่สามารถใช้ในการติดตามและประเมินผลการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น

สุดท้าย การวิจัยที่สำคัญคือการศึกษานโยบายการพัฒนาการเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในมุมมองของการยั่งยืน โดยการสำรวจการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน บริการทางสังคม และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เขียนจากงานวิจัยเรื่อง ศักยภาพเชิงพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุขเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ล่วงได้ด้วยความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนทั้ง 25 ชุมชน ที่ได้สละเวลาและมีส่วนช่วยในการให้ข้อมูลที่มีความสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ข้อมูลจากท่านถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การวิจัยนี้มีความลึกซึ้งและครอบคลุมทุกมิติ ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญที่ได้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและให้คำแนะนำในการพัฒนางานวิจัยนี้ ซึ่งคำแนะนำของท่านมีความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการศึกษา สุดท้ายข้าพเจ้าขอขอบพระคุณภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้

การสนับสนุนทั้งงบประมาณ ทรัพยากรและโอกาสในการดำเนินการวิจัยนี้จนสำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ร่วมมือกันในการทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

รายการอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2565-2580)*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2565). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เทศบาลเมืองแสนสุข. (2563). *สถิติประชากรเทศบาลเมืองแสนสุข*. <https://www.saensukcity.go.th/population-statistics.html>
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. (ม.ป.ป.). *สังคมสูงวัย... ความท้าทายของประเทศไทย*. https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1580199450-276_0.docx
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Buffel, T., Handler, S., & Phillipson, C. (2018). *Age-friendly cities and communities: global perspectives*. Policy Press.
- Chuang, P., & Lai, Y. (2024). Data-driven insights into age-friendly smart community development in China: a case study of Beijing. *Journal of Chinese Architecture and Urbanism*, 6(3), 1-14. <https://doi.org/10.36922/jcau.1754>
- Fitzgerald, K. G., & Caro, F. G. (2014). An overview of aging-friendly cities and communities around the world. *Journal of Aging & Social Policy*, 26(1-2), 1-18. <https://doi.org/10.1080/08959420.2014.860786>
- Fu, M., Wang, L., & Li, Q. (2024). How does the spatial structure of urban agglomerations affect the spatiotemporal evolution of population aging?. *Sustainability*, 16(9), 1-23. <https://doi.org/10.3390/su16093710>
- Gabauer, A., Knierbein, S., Cohen, N., Lebuhn, H., Trogal, K., Viderman, T., & Haas, T. (2021). *Care and the city*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003031536>
- Komasi, H., Zolfani, S. H., & Antucheviciene, J. (2023). Emphasizing access to health and treatment services in order to identify key factors influencing an age-friendly city. *International Journal of Strategic Property Management*, 27(3), 176-187. <https://doi.org/10.3846/ijspm.2023.19865>
- Lui, C. W., Everingham, J. A., Warburton, J., Cuthill, M., & Bartlett, H. (2009). What makes a community age-friendly: a review of international literature. *Australasian Journal on Ageing*, 28(3), 116-121. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6612.2009.00355.x>
- Roberts, P. (2016). *The evolution, definition and purpose of urban management*. Routledge.
- United Nations. (2015). *Sustainable development goals*. <https://sdgs.un.org>

- United Nations. (2019). *World population prospects 2019: highlights*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division. https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf
- United Nations. (2022). *World population prospects 2022*. <https://www.un.org/development/desa/pd/>
- World Bank. (2021). *Thailand fertility rate 2020*. <https://data.worldbank.org>
- World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: a guide*. WHO Press. https://www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf
- World Health Organization. (2021). *Global report on aging and health*. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/340208/9789240016866-eng.pdf?sequence=1>
- World Health Organization. (2022). *Global age-friendly cities: a guide*. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43755/9789241547307_eng.pdf?sequence=1
- Yamada, K., Murotani, K., Mano, M., Lim, Y., & Yoshimatsu, J. (2023). Age-friendly approach is necessary to prevent depopulation: resident architectural designers and constructors' evaluation of the age-friendliness of Japanese municipalities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(17). 1-11. <https://doi.org/10.3390/ijerph20176626>